

Uważajmy, komu dajemy rzeczy na przechowanie. W razie upadłości kontrahenta można wszystko stracić

Tak się stanie, gdy powierzone zboże czy cegły oznaczone są wyłącznie co do gatunku. Jeżeli w umowie nie zastrzeżono, że odbiorca nie ma prawa nimi dysponować, trafią do masy upadłości

Aleksandra Krawczyk
SDZLEGAL SCHIND-
HELM kancelaria
prawna Schampera,
Dubis, Zajac i Wspólnicy Sp. k.

W razie ogłoszenia upadłości przechowawcy właścicielowi rzeczy oddanej na przechowanie przysługuje co do zasady prawo żądania jej zwrotu. Ale uwaga! Takie żądanie nie zostanie spełnione, jeżeli rzecz jest oznaczona tylko co do gatunku, a przechowawca uzyskał prawo, by nią dysponować.

Niestety praktyka pokazuje, że niektórzy przedsiębiorcy dowiadują się o zagrożeniu dopiero wówczas, kiedy ich własność zostanie już zaliczona do masy upadłości.

Mądry po szkodzi

Przykładowo zdarza się, że np. producent rolny oddaje swoje zbiory na przechowanie innemu przedsiębiorcy, ponieważ sam nie dysponuje odpowiednim magazynem. Albo przedsiębiorca budowlany powierza innemu deweloperowi cegły czy elementy konstrukcyjne, których w danej chwili nie ma gdzie przechować, ale w pewnym czasie zamierza wykorzystać. Brak precyzyjnego określenia przedmiotu przechowania (np. ze wskazaniem jego parametrów) i sposobu jego oznaczenia (np. magazyn nr 3) oraz niezastąpienie wprost prawa własności może powodować, że wraz z zawarciem umowy przechowawca staje się właścicielem oddanych mu w pieczę przedmiotów. Na skutek tego w postępowaniu upadłościowym wierzyciel nie może żądać zwrotu oddanych rzeczy, np. płodów rolnych czy cegieł, a jedynie zapłaty ich równowartości. A że w postępowaniu upadłościowym rzadko dochodzi do pełnej spłaty wierzycieli, oddający na przechowanie często okazuje się stratny.

Ale po kolei.

Co w umowie

Przez umowę przechowania przechowawca zobowiązu-

je się zachować w stanie nie pogorszonym rzecz ruchomą oddaną mu na przechowanie – tę podstawową zasadę określa art. 835 kodeksu cywilnego (dalej: k.c.). Obowiązkiem przechowawcy jest przechowywanie rzeczy w sposób wynikający z umowy albo z właściwości przechowywanej rzeczy i z okoliczności. Nie wolno mu używać rzeczy bez zgody składającego, chyba że jest to konieczne do jej zachowania w stanie nie pogorszonym. Składający może w każdym czasie żądać zwrotu danej rzeczy. Umowa może być zawarta zarówno za wynagrodzeniem, jak i nieodpłatnie.

Przedmiotem przechowania może być wyłącznie rzecz ruchoma oznaczona co do tożsamości, tzn. rzecz zidentyfikowana, jak np. konkretna maszyna, urządzenie, samochód. Zawarcie takiej umowy nie powoduje przejścia prawa własności na przechowawcę – rzecz w dalszym ciągu należy do składającego, choć pozostaje w posiadaniu przechowawcy. Typowa umowa przechowania polega więc na tym, że przechowawca ma obowiązek zwrócić w stanie nie pogorszonym te same rzeczy, które złożył mu składający. Niedopuszczalny jest zwrot takich samych rzeczy, np. innego niż oddany w pieczę samochodu, choćby nawet tej samej marki i tego samego rocznika. Dlatego też w razie ogłoszenia upadłości wobec przechowawcy rzecz – jako nienależąca do niego – nie wchodzi do masy upadłości, a składającemu przysługuje prawo żądania wyłączenia jej z masy i jej wydania. Właściciel nie staje się z samej umowy przechowania wierzycielem upadłego i nie musi brać udziału w postępowaniu upadłościowym.

Skład na innych zasadach

Bardzo podobną umową do umowy przechowania jest często występująca w obrocie umowa składu (art. 853 k.c.). Zasadnicza różnica w przypadku tej umowy polega na tym, że może być zawarta jedynie z przedsiębiorcą składowym, tj. podmio-

tem, który prowadzi przedsiębiorstwo specjalizujące się w odpłatnym przechowywaniu rzeczy ruchomych i sprawowaniu nad nimi pieczy. Piecza to przede wszystkim czuwanie nad stanem rzeczy oddanych na przechowanie, podejmowanie czynności konserwacyjnych i ogólne dbanie o interes składającego (np. poprzez ubezpieczenie rzeczy). W przypadku umowy składu konsekwencje otwarcia postępowania upadłościowego będą analogiczne jak przy opisanej wcześniej umowie przechowania.

Dokładny opis rzeczy wskazany

Sytuacja będzie się jednak miała zupełnie inaczej, kiedy na przechowanie zostaną oddane pieniądze albo rzeczy ruchome oznaczone tylko co do gatunku, tzn. takie, które nie zostały przez strony umowy zindywidualizowane, np. plody rolne, zboże, półprodukty, cegły, substancje chemiczne, elementy metalowe, nawozy itp.

Jeżeli bowiem z przepisów szczególnych albo z umowy lub okoliczności wynika, że przechowawca może rozporządzać tego rodzaju rzeczami, to do umowy określonej mianem depozytu nieprawidłowego przepisy o przechowaniu stosuje się tylko w bardzo ograniczonym zakresie. Co do zasady do umowy zastosowanie znajdują przepisy o pożyczce, a podstawowym następstwem jej wykonania jest nabycie przez przechowawcę własności przedmiotu przechowania i prawa do swobodnego nim dysponowania.

Na podstawie umowy depozytu nieprawidłowego składający nie tylko oddaje rzeczy przechowawcy do przechowania, ale też (w sposób wyraźny lub dorozumiany) wyraża zgodę na to, by ten nimi rozporządzał, a w odpowiednim czasie wydał nie te same rzeczy, ale rzeczy takie same. Ten skutek ma decydujące znaczenie w razie upadłości przechowawcy. Jeżeli bowiem oddane rzeczy przechodzą na własność przechowawcy, to w razie ogłoszenia jego upadłości składający

Kiedy obowiązuje wyłączenie

Składniki mienia nienależące do majątku upadłego podlegają wyłączeniu z masy upadłości. Osoba, której przysługuje prawo do mienia podlegającego wyłączeniu, może żądać jego wydania, składając wniosek do sędziego-komisarza. Sędziakomisarz rozpoznaje wnioski o wyłączenie z masy upadłości w terminie jednego miesiąca od dnia jego złożenia. W razie oddalenia wniosku o wyłączenie z masy upadłości wnioskodawca może żądać wyłączenia mienia z masy upadłości w drodze powództwa.

rzeczy nie może domagać się ich zwrotu – rzeczy te nie są już jego własnością. Pozostaje mu więc jedynie ustawienie się w kolejce z innymi wierzycielami dłużnika i oczekiwanie na to, w jakim zakresie jego wierzycielność będzie mogła zostać zaspokojona w toku postępowania upadłościowego.

Utraty własności można uniknąć

Mając na uwadze skuteczność postępowań upadłościowych w Polsce, w tym niewielki procent, w jakim zaspokajane są w ich toku roszczenia wierzycieli, niewątpliwie konsekwencje oddania na przechowanie pieniędzy albo rzeczy ruchomych oznaczonych tylko co do gatunku mogą się okazać bardzo bolesne.

Niestety problemu nie można rozwiązać poprzez zawarcie w umowie postanowienia, mocą którego ogłoszenie upadłości przechowawcy bądź już nawet wniosek o jej ogłoszenie spowoduje jej rozwiązanie. Postanowienia takie są bowiem z mocy prawa nieważne.

Rozwiązaniem problemu jest wskazanie wprost w umowie, że przechowawca nie ma prawa rozporządzania oddanymi mu na przechowanie pieniędzmi lub innymi rzeczami oznaczonymi tylko co do gatunku. Niestety to rozwiązanie nie zawsze jest możliwe do zrealizowania. Umowa depozytu nieprawidłowego znajduje swoje ekonomiczne uzasadnienie właśnie w tym, że jeden podmiot oddaje należące do niego rzeczy i nie musi sprawować nad nimi opieki, gdy drugi, w zamian za zobowiązanie do

dbania o rzeczy i do ich zwrotu w określonym czasie, może tymi rzeczami swobodnie rozporządzać. Dlatego też w praktyce bardzo często, mimo braku jakiegokolwiek zastrzeżenia w umowie, przyjmuje się, że przechowawcy przysługuje prawo do dysponowania oddanymi mu rzeczami.

Trudne może być więc zastrzeżenie w umowie, że przechowawca takiego prawa nie uzyska. Niemniej jednak trzeba mieć świadomość, że właśnie prawidłowe sformułowanie postanowień umownych, w tym dotyczących zabezpieczenia roszczeń składającego rzecz na przechowanie, może się okazać w konkretnej sytuacji kluczowe.

Z bankiem – inaczej

Opisane powyżej zasady nie dotyczą umów przechowania, a także umów o udostępnienie skrytek sejfowych zawieranych z bankiem albo ze spółdzielczą kasą oszczędnościowo-kredytową. W razie bankructwa tych podmiotów umowy ulegają z mocy prawa rozwiązaniu najpóźniej z dniem ogłoszenia upadłości. Rozwiązaniu ulegają również, noszące cechy umowy depozytu nieprawidłowego, umowy rachunku bankowego. Oprocentowanie rachunków bankowych jest naliczane do dnia ogłoszenia upadłości. Wydanie przedmiotów i papierów wartościowych oddanych bankom i SKOK-om powinno nastąpić w terminie uzgodnionym ze składającym.

Podstawa prawna
Art. 835–845, art. 853–359 ustawy z 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 380 ze zm.).

TEST PRZEDSIĘBIORCY

Sprawdź z nami swoją wiedzę!

MATEUSZ MEDYŃSKI
radca prawny,
kancelaria prawna
Zimmerman
i Wspólnicy Sp. k.

ZADANIE 1

Zgodnie z ustawą z 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe niewypłacalny jest:

- dłużnik, który zalega ze spłatą zobowiązań dłuższej niż 6 tygodni
- dłużnik, który utracił zdolność do wykonywania swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych
- firma, która ma niewymagalne zobowiązanie do spłaty kredytu, który przekracza dostępne jej środki w kasie

ZADANIE 2

Domniemywa się, że dłużnik utracił zdolność do wykonywania swoich wy-

magalnych zobowiązań pieniężnych, jeżeli:

- opóźnienie w wykonywaniu wymagalnych zobowiązań pieniężnych przekracza 3 miesiące
- odmawia zapłaty wierzytelności, kwestionując jej istnienie
- nie ma pieniędzy w kasie ani na rachunku bankowym

ZADANIE 3

Termin na złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości wynosi:

- 14 dni od zaprzestania regulowania zobowiązań
- 30 dni od powstania stanu niewypłacalności
- 7 dni od pojawienia się braku środków na koncie bankowym

ZADANIE 4

Sądem właściwym do rozpoznania wniosku o ogłoszenie upadłości jest:

- sąd właściwy miejscowo dla miejsca, w którym dłużnik regularnie zarządza swoją działalnością o charakterze ekonomicznym i jako takie jest rozpoznawalne dla osób trzecich

- dla dłużnika będącego osobą fizyczną prowadzącą działalność gospodarczą sąd właściwy miejscowo dla miejsca, w którym wykonuje swoją główną działalność gospodarczą lub zawodową
- obie odpowiedzi są prawidłowe

ZADANIE 5

Zgodnie z ustawą z 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne restrukturyzację przeprowadza się w następujących typach postępowań:

- postępowaniu o zatwierdzenie układu, przyspieszonym postępowaniu układowym, postępowaniu sanacyjnym
- postępowaniu naprawczym, postępowaniu układowym, postępowaniu sanacyjnym
- postępowaniu układowym, postępowaniu likwidacyjnym

ZADANIE 6

Sąd upadłościowy ogłasza upadłość, wydając:

- wyrok
- postanowienie
- zarządzenie

ZADANIE 7

Nie można ogłosić upadłości:

- spółki akcyjnej
- spółki jawnej
- uczelnii

ZADANIE 8

Wniosek o ogłoszenie upadłości dłużnika będącego przedsiębiorcą może zgłosić:

- tylko dłużnik
- dłużnik lub każdy z jego wierzycieli, w tym wierzyciel rzeczowy niebędący wierzycielem osobistym dłużnika
- dłużnik lub każdy z jego wierzycieli osobistych

ODPOWIEDZI

- Zadanie 1: B
Zadanie 2: B
Zadanie 3: B
Zadanie 4: A
Zadanie 5: B
Zadanie 6: B
Zadanie 7: B
Zadanie 8: B